

ZESTAW ĆWICZEŃ

ANTYDYSKRYMINACYJNYCH

DLA NAUCZYCIELI I NAUCZYCIELEK

Zestaw ćwiczeń powstał we współpracy Centrum Edukacji Obywatelskiej z Akademią Praw Człowieka (The Human Rights Academy, Menneskerettighetsakademiet) z Oslo.

Autorki i autorzy tekstów: Elżbieta Grab, Zespół Akademii Praw Człowieka w Oslo

Tłumaczenie na język polski: Magdalena Micińska, Karina Szafran

Redakcja merytoryczna: Jan Dąbkowski

Projekt graficzny i skład: Katarzyna Kowalska

Wydawca:

Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej
ul. Noakowskiego 10, 00-666 Warszawa
www.ceo.org.pl

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 4.0 Polska. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Centrum Edukacji Obywatelskiej i Akademii Praw człowieka w Oslo.

Publikacja powstała w ramach programu **Szkoła otwartości** wspierającego nauczycieli i nauczycielki we współtworzeniu włączających i otwartych na różnorodność społeczności szkolnych oraz edukacji opartej na współdziałaniu.

Projekt „Szkoła Otwartości. Doskonalenie kompetencji nauczycieli na rzecz praktyk włączających oraz przeciwdziałania dyskryminacji i wykluczeniu w szkole.” korzysta z dofinansowania o wartości 96 tys. euro otrzymanego od Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w ramach funduszy EOG.

Spis treści

Wstęp: Coś innego. Czy wyobraźnia może nam pomóc w przeciwdziałaniu dyskryminacji? – str. 3

I Ćwiczenia do wykonania samodzielnie lub z grupą – str. 7

II Analiza sytuacji praw człowieka – str. 8

III Bez dyskryminacji, proszę! – str. 12

IV Ćwiczenie dotyczące tożsamości – str. 15

V Inni w przeszłości i dziś – str. 17

VI 100-procentowa wolność wypowiedzi? – str. 19

VII Jak wpływać na społeczeństwo? – str. 22

VIII Co możemy zrobić? – str. 25

IX Społeczeństwo obywatelskie – str. 27

X Warsztat: Prawa człowieka w obiektywie – str. 32

XI Dzień Różnorodności w szkole – inspiracje i dobre praktyki – str. 39

Coś innego.

Czy wyobraźnia może nam pomóc w przeciwdziałaniu dyskryminacji?

Skoro jednak w ogóle powstaje myśl, że może być lepiej, to znaczy, że już jest lepiej. Gdybyśmy tylko byli otwarci na zmiany i nie tkwili sztywno przy tych wszystkich bezwładnych przyzwyczajeniach. Gdybyśmy spokojnie, pokojowo umieli zmieniać paradygmaty i nie zajmowałoby nam to więcej czasu niż życie jednego, najwyżej dwóch pokoleń – nie byłyby nam potrzebne żadne krwawe katastrofy.

Nie mam wątpliwości, że każda wizja lepszego świata rodzi się w wyobraźni¹.

Jak uczyć otwartości? Jak zapobiegać powielaniu stereotypów i przeciwdziałać uprzedzeniom?

To pytania między innymi o to, jak zauważyć kierujące nami schematy myślenia i zachowania, nauczyć się je rozpoznawać i świadomie zatrzymywać, nawet jeśli wydają się najwygodniejszą ścieżką, którą możemy wybrać.

Wymaga to między innymi oswojenia z tym, że nie wszystko możemy rozstrzygnąć w prostych odpowiedziach „tak” albo „nie”, że często najbliższą prawdy może być odpowiedź „to zależy”, a pomiędzy „albo-albo” znajdziemy bogaty obszar różnorodnych możliwości.

Potrzebna jest też gotowość, by uznać, że czasem będzie nam brakowało informacji niezbędnych do pełnej i trafnej oceny sytuacji. Warto to uwzględnić, zanim wydamy osąd, i dać sobie prawo, aby nie był on ostateczny i aby czasem zmieniać zdanie.

Ważna jest świadomość, jak radzimy sobie z wieloznacznością i sprzecznościami, które są przecież nieodłącznym elementem ludzkiego doświadczenia. Czy sytuacje, których nie możemy jednoznacznie rozwiązać, budzą w nas niepokój, bo wytrącają nas z bezpiecznych schematów i wymagają bardziej złożonych odpowiedzi? Czy może raczej wydają nam się szansą, oddechem, ulgą? Każdy nieco inaczej będzie to odczuwać, a jednym z pojęć, które może pomóc nam zrozumieć, dlaczego tak się dzieje, jest tolerancja wieloznaczności.

Tolerancja wieloznaczności to termin z obszaru psychologii. Konstrukcję ten wprowadziła w swoich badaniach nad etnocentryzmem u dzieci, w 1949 roku, Else Frenkel-Brunswik . –

¹ Olga Tokarczuk, *Jak wymyślić heterotopię. Gra towarzyska*, w: *Moment niedźwiedzia*, Warszawa 2021, s. 13-14.

urodzona we Lwowie Żydówka, austriacka psycholożka, wykształcona w Wiedniu, od 1938 roku prowadząca swoją pracę naukową w Stanach Zjednoczonych, współautorka książki *Osobowość autorytarna* (wraz z Theodorem Adorno, Danielem Levinsonem oraz Nevittem Sanfordem), pojmująca tolerancję lub nietolerancję wieloznaczności jako element osobowości, który wpływa na nasze poznawcze i emocjonalne funkcjonowanie.

Tolerancję wieloznaczności opisywali dalej kolejni badacze i badaczki, a rozumienie owego konstruktu zmieniało się. Wiedza na temat tego, jak tolerancja wieloznaczności wpływa na nasze zachowania czy myślenie o świecie wciąż się poszerza i nie wszystkie związane z tym pojęciem założenia udało się potwierdzić. Nadal opracowuje się narzędzia, odpowiednie skale, które trafnie i rzetelnie mogłyby to zjawisko mierzyć.

Obecnie tolerancja wieloznaczności nie jest już traktowana jako zmienna osobowościowa, lecz jako sposób naszego reagowania na niejednoznaczne bodźce – nowe, złożone, nierozstrzygalne. Czy postrzegamy i interpretujemy je bardziej jako pożądane, czy jako źródło zagrożenia? Jak radzimy sobie w sytuacjach, kiedy mamy niepełne informacje, czy nas to zniechęca, czy wręcz przeciwnie – zaciekawia i aktywizuje?

Wykazano, że tolerancja wieloznaczności wiąże się z otwartością na nowe doświadczenia. Może również łączyć się z naszą kreatywnością, predyspozycjami do uczenia się czy podejmowaniem decyzji.

Pytania, które możemy sobie postawić, by sprawdzić, gdzie znajdujemy się na skali tolerancji wieloznaczności mogłyby zatem brzmieć:

Czy to co nowe lub skomplikowane budzi w nas ciekawość, czy lęk?

Czy jest w nas zgoda na to, że nie jesteśmy w stanie pewnych kwestii rozstrzygnąć ostatecznie?
Czy może raczej jesteśmy skłonni dążyć do poznawczego domknięcia?

A jeśli osadzić to w kontekście ludzkich interakcji – na ile jesteśmy gotowi przyjąć, że inne osoby odczuwają tę samą sytuację odmiennie, że w kwestii, o której mamy swoje jasno określone zdanie, ktoś może myśleć zupełnie inaczej? Czy przyglądamy się temu z otwartością, czy może bardziej nas to niepokoi lub złości?

Niezależnie od tego, jak sobie z nią radzimy, wieloznaczność jest naszym doświadczeniem. Nawet jeśli należy odejść od szukania powiązań nietolerancji wieloznaczności z osobowością autorytarną, to w samym konstrukcie tolerancji wieloznaczności wydaje się wciąż mieścić duży potencjał do praktycznego zastosowania w kontekście edukacji antydyskryminacyjnej, a szerzej także w uczeniu otwartości, edukacji o i do różnorodności.

Jak wzmacniać w sobie to, co pomaga zmniejszyć lęk przed tym co nowe i skomplikowane, a zwiększa naszą otwartość? Co należałoby ćwiczyć, by rozwijać w sobie tę umiejętność radzenia sobie z niejednoznacznością czy nierozstrzygalnością? Czy paradoksy są dla nas przeszkodą w działaniu, czy przeciwnie – wykorzystujemy je z korzyścią dla naszego działania?

Jedną z pierwszych odpowiedzi, która przychodzi na myśl, to wyobraźnia.

W ramach inspiracji, odsyłam do eseju Olgi Tokarczuk *Jak wymyślić heterotopię. Gra towarzyska*. Jest w nim propozycja zabawy, która wydaje się dobrze odpowiadać potrzebom ćwiczenia wyobraźni. U jej podstawy leży założenie, że chociaż być może istnieje nieskończenie wiele sposobów rozumienia rzeczywistości, to tylko niektóre z tych sposobów utrzymują się jako powszechnie przyjęte. Dlaczego tak się dzieje? Czy przypadkiem część z nich nie została nam narzucona lub obowiązuje jedynie siłą bezwładu? Zabawa w wymyślanie heterotopii jest zaproszeniem do tropienia myślowych przyzwyczajęń, uważnej weryfikacji naszych przekonań, zastanowienia się, skąd się w nas wzięły i czy aby na pewno nam służą.

Instrukcja brzmi tak:

Gra polega na wybraniu paru stwierdzeń na temat świata, które wydają się oczywiste i nieredukowalne. Następnie należy poddać je podejrzliwym oględzinom, szukając dziur i pęknięć. Trzeba starać się być nieufnym i jednocześnie pozwolić pracować wyobraźni².

Wybieramy zatem którąś z tak zwanych „tez inercyjnych” i staramy się przeciwstawić jej wyobrażoną przez nas „antytezę heterotopijną”.

Oto pierwszy z przykładów:

Człowiek należy do pewnych wspólnot i struktur, których zadaniem jest go wspierać i chronić, ale dla których musi zrezygnować z części swojej wolności: na przykład z wolności przemieszczania się.

Pierwszy artykuł Konstytucji Heterotopii powiada jasno, że podstawowym prawem człowieka jest prawo do swobodnego przemieszczania się. Nie ma granic, paszportów ani płotów. Idea wiz wprowadziłaby Heterotopian w takie rozbawienie, że na słowo „wiza” wybuchaliby śmiechem³.

² Olga Tokarczuk, *Jak wymyślić heterotopię. Gra towarzyska*, w: *Moment niedźwiedzia*, Warszawa 2021, s. 14.

³ Olga Tokarczuk, *Jak wymyślić heterotopię. Gra towarzyska*, w: *Moment niedźwiedzia*, Warszawa 2021, s. 15.

Tu warto zadać sobie pytanie – jak czujemy się z taką wizją? Budzi w nas zaciekawienie czy może zdecydowany sprzeciw? Dlaczego?

To właśnie w zawieszeniu przekonań, choćby chwilowym powstrzymaniu się od osądów, tworzy się miejsce na otwartość.

Włączajmy podobne ćwiczenia do naszych antydyskryminacyjnych praktyk. Szukajmy sposobów na uruchamianie wyobraźni i otwieranie umysłu, na wyjście od czasu do czasu z dosłowności i osvajanie się z wieloznacznością, na pobycie w metaforze, na pogłębienie naszej wizji świata.

Nie potrzebujemy do tego rewolucji i podważania absolutnie wszystkiego, co wiemy o rzeczywistości. Możemy działać w małej skali, z czymś co w ten czy inny sposób współgra z nami lub jest nam bliskie..

Nie chodzi przecież o to, by wszystkie scenariusze wprowadzać w życie, lecz o to, byśmy w ogóle umieli pomyśleć, że może być inaczej, że to co jest, jest tylko jednym z wielu możliwych scenariuszy.

I Ćwiczenia do wykonania samodzielnie lub z grupą

1. Inne znaczenia.

Z czym Wam się kojarzy sprawdzanie obecności w szkole? A gdyby to było Sprawdzanie Obecności? Spróbujcie ułożyć nową definicję tej czynności, tak by wydobyć doniosłość egzystencjalnego „jestem” oraz „tu i teraz”.

Jak takie Sprawdzanie Obecności mogłoby się odbywać? Co by oznaczało w praktyce? Kto i jak byłby w nie zaangażowany? Czemu miałoby służyć? I przede wszystkim – komu?

Inne pojęcia, którym można przyrzeć się w podobny sposób: Dni Otwarte Szkoły, Świadectwo, Usprawiedliwienie, ...

2. Inne perspektywy.

Gdybyśmy sto lat temu zapytali, co to takiego „trend na TikToku” – co by odpowiedziano?

W grupie zbierzcie pulę pojęć wokół tematu, który Was obecnie zajmuje – mogą to być zagadnienia związane z realizowaną lekcją lub aktualności z życia szkoły czy obserwowanych wydarzeń.

Przyjrzyjcie się tym elementom tak, jakbyście się nad nimi zastanawiali po raz pierwszy. Jak rozumiałaby to osoba sprzed stu lat? Co mogliby o tym pomyśleć ludzie za sto lat? Jak rozumiałby to przybysz z kosmosu?

Jak zmiana perspektywy zmienia opis danego pojęcia?

3. Inne rozwiązania.

Wybierz jeden ważny element szkolnej codzienności, coś co w jakiś sposób organizuje jej funkcjonowanie, np. ławki, dziennik, sprawdzian, ocena, sala lekcyjna. Teraz wyobraź sobie szkołę pozbawioną tego elementu. Jak uzasadnić, że nie jest on potrzebny? Co mogłoby się pojawić w zamian? Wymyśl jak najwięcej rozwiązań.

Uwaga! Powstrzymaj się od oceny i nie wybieraj, które z nich jest najlepsze.

Autorka: Elżbieta Grab

II Ćwiczenie: Analiza sytuacji praw człowieka

Uczniowie są „ekspertami” od swoich krajów. Czas wykorzystać ich wiedzę do przeanalizowania sytuacji w ich własnych krajach z perspektywy praw człowieka.

W SKRÓCIE

- prawa człowieka, demokracja i obywatelstwo
- szkoła dla młodzieży, szkoła średnia, edukacja dorosłych, organizacje i inne
- ok. 1,5 godziny
- materiały: marker i flipchart dla każdej grupy, jeden egzemplarz Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka dla każdego ucznia.

CELE ĆWICZENIA

- Podnoszenie świadomości na temat wyzwań i pozytywnych zmian związanych z wdrażaniem praw człowieka.
- Systematyczne uczestniczenie we wspólnym kursie Akademii Praw Człowieka dla małoletnich bez opieki ubiegających się o azyl i innych uczniów.

PRZYGOTOWANIE

Zalecamy, aby uczniowie posiadali podstawową wiedzę na temat praw człowieka przed przystąpieniem do tej pracy grupowej.

INSTRUKCJE

Podziel uczniów na grupy po 3-5 osób. Rozdaj każdej grupie marker i flipchart przygotowany przez nauczyciela (np. poniżej). Do analizy zalecane są następujące artykuły z Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka: 4, 5, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 26.

Rozdaj każdemu uczniowi (lub grupie) egzemplarz Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.

5					
4					
3					
2					
1					
	Art. 5	Art. 18	Art. 19	Art. 21	Art. 26

Przydziel każdej grupie cztery lub pięć artykułów Deklaracji Praw Człowieka do analizy.

Zadanie polega na ocenie, w jaki sposób dany artykuł/prawo jest przestrzegane i praktykowane w danym kraju. Uczniowie muszą przeanalizować rzeczywistą sytuację, a nie to, jak dane prawo człowieka jest chronione w ustawodawstwie krajowym (często samo ustawodawstwo jest dobre).

Każda grupa powinna omówić sytuację dotyczącą danego prawa i przyznać punkty zgodnie z poniższymi kryteriami w skali od 5 (najlepsze) do 1 (najgorsze):

- Ocena 5: Sytuacja dotycząca tego prawa jest idealna. Każdy z niego korzysta. Nie ma żadnych naruszeń.
- Ocena 4: Sytuacja dotycząca tego prawa jest bardzo dobra w społeczeństwie. Nie ma wielu naruszeń.
- Ocena 3: Sytuacja dotycząca tego prawa jest w porządku, ale istnieją systematyczne problemy, którymi należy się zająć.
- Ocena 2: Sytuacja dotycząca tego prawa jest zła. Jest wiele naruszeń.

- Ocena 1: Sytuacja jest okropna. Jedynie ci, którzy są u władzy, korzystają z tego prawa.

Gdy grupy zakończą analizę, uczniowie przedstawiają swoje wyniki i wyjaśniają ocenę pozostałym uczniom sesji plenarnej. Nauczyciel powinien również wykorzystać tę okazję do przedstawienia faktów.

REFLEKSJE

- Czy kiedykolwiek zastanawiałeś się nad sytuacją praw człowieka w swoim kraju?
- Czy sytuacja w zakresie praw człowieka jest lepsza czy gorsza niż myślałeś wcześniej?
- Kto ponosi główną odpowiedzialność za przestrzeganie praw człowieka?
- Co możemy zrobić, aby poprawić sytuację praw człowieka w naszym kraju?

PODSUMOWANIE

Nawet jeśli praca w grupach pokazała, że w danym kraju (lub we wszystkich krajach) mogą istnieć poważne wyzwania w zakresie praw człowieka, ważne jest, aby podkreślić, że jeśli spojrzymy na sytuację z perspektywy historycznej, nastąpił pozytywny rozwój, zarówno na całym świecie, jak i w naszych własnych społeczeństwach. Dawniej sytuacja była często znacznie gorsza niż obecnie (z wyjątkiem krajów, w których toczą się wojny i konflikty). To pokazuje nam, że pozytywne zmiany są możliwe i że wszyscy powinniśmy pracować nad rozwojem naszych społeczeństw.

WSKAZÓWKI DLA NAUCZYCIELA

Prezentacje grup nie mają charakteru konkursu. Wręcz przeciwnie, celem jest wysłuchanie różnych poglądów i argumentów, aby uzyskać jak najwięcej informacji na temat sytuacji w zakresie praw człowieka.

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka jest bardzo odpowiednia do pracy w grupach. Można również wykorzystać Europejską Konwencję Praw Człowieka (1950).

Poproś uczniów o zebranie informacji na następujące pytania: Co badania mówią nam o rzeczywistej sytuacji związanej z tym wyzwaniem w zakresie praw człowieka w naszym kraju? Czy można znaleźć konkretne przykłady? Co mówią raporty instytucji społeczeństwa obywatelskiego? W jaki sposób prasa i media opisują to konkretne prawo człowieka?

MATERIAŁY

- Human Rights and Human Dignity. Simple idea, but hard to realize. Hjorth, Lillian (2015), Menneskerettigheter og aktivisme, Aktive Fredsforlag.

- Film: Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (Wysoki Komisarz ONZ ds. Praw Człowieka, 2017) (6 min)

III Ćwiczenie: Bez dyskryminacji, proszę!

Dzięki temu ćwiczeniu uczniowie dowiadują się, w jaki sposób i dlaczego dochodzi do kategoryzacji oraz jak można konstruować pojęcia „my” i „oni”. Ćwiczenie wspiera postawy niedyskryminacyjne.

W SKRÓCIE

- prawa człowieka, kultura i tożsamość, negatywna kontrola społeczna
- szkoła dla młodzieży, szkoła średnia, edukacja dorosłych, organizacje i inne
- ok. 1 godzina
- materiały: małe papierowe kropki z klejem po jednej stronie do umieszczenia na czole każdego ucznia. Kropki muszą być w co najmniej pięciu różnych kolorach. Ćwiczenie najlepiej realizować w grupie od 15 do 30 osób.

CELE ĆWICZENIA

- Uświadomienie uczniom, w jaki sposób i dlaczego dochodzi do kategoryzacji oraz w jaki sposób można konstruować pojęcia „my” i „oni”.
- Uświadomienie uczniom, że każdy człowiek ma złożoną i wyjątkową osobowość, własną mieszankę cech charakterystycznych, zalet i doświadczeń. Musimy zawsze starać się dostrzegać i poznawać jednostki, a nie tylko grupę.
- Przez wiele lat Akademia Praw Człowieka wykorzystywała to ćwiczenie jako furtkę do takich tematów jak dyskryminacja i zrozumienie międzykulturowe.

INSTRUKCJE

Nauczyciel stoi pośrodku i prosi uczniów, aby ustawili się w kole przodem do niego. Nauczyciel mówi do uczniów: Za chwilę poproszę was żebyście zamknęli oczy. Nie wolno wam otworzyć oczu, dopóki nie powiem, że możecie to zrobić. Gdy będziecie mieć zamknięte oczy, poczujecie delikatny dotyk i przyklejoną na czoło naklejkę. Proszę o zamknięcie oczu.

Gdy uczniowie mają zamknięte oczy, nauczyciel umieszcza na ich czołach papierowe kropki. Kropki muszą być w różnych kolorach, a niektórzy uczniowie (np. 4-6) otrzymają te same kolory. Dwóch uczniów otrzyma kropki w kolorach, których nie ma nikt inny. Uwaga: Osoby wybrane do tego zadania muszą mieć wystarczającą pewność siebie, aby móc stać niezależnie poza grupami, co będzie wynikiem ćwiczenia. Muszą być również gotowi opowiedzieć trochę o tym, czego doświadczyli podczas ćwiczenia.

Kiedy wszyscy otrzymają kropkę (nadal mają zamknięte oczy), nauczyciel mówi do nich: Kiedy powiem: „otwórzcie oczy”, waszym zadaniem będzie stworzenie grup. Proszę, otwórzcie oczy.

Zazwyczaj po otwarciu oczu uczniowie nie wiedzą, co robić. Jednak po krótkiej chwili utworzą w grupy. W 99 procentach przypadków uczniowie z tym samym „kolorem kropki” połączą się w grupy. W grupie 25 uczniów będzie grupa „niebieska”, „czerwona”, „żółta” i tak dalej. Bardzo często dwie osoby o kolorach kropek różniących się od reszty znajdą się poza grupami lub staną razem.

Nauczyciel powinien zwracać uwagę na to, co dzieje się, gdy uczniowie tworzą grupy. Obserwacje mogą być przydatne w późniejszej dyskusji. Czy pojawia się osoba, która kieruje innymi i przejmuje inicjatywę? Czy uczniowie rozmawiają? Uczniowie często uważają, że nie wolno im mówić, nawet jeśli prowadzący sesję nic na ten temat nie wspomniał. Co z dwiema osobami, które mają swój własny kolor? Czy próbują dołączyć do jakichś grup? Jakie są reakcje?

Kiedy uczniowie utworzą swoje grupy, nauczyciel zachęca do dzielenia się przemyśleniami. Często poszczególnym uczniom można zadać kilka krótkich pytań, aby rozpocząć dyskusję. Można zrobić dyskusję i podsumowanie, gdy wszyscy uczniowie stoją.

REFLEKSJE

- Pytania kierowane do uczniów jednej z grup z danym kolorem: Czy możesz mi powiedzieć, jak znalazłeś się w tej grupie? Czy trudno było znaleźć „swoją” grupę? Czy odkryłeś swój kolor? W jaki sposób?
- Pytania kierowane do osób stojących samotnie: Dlaczego stoisz sam? Czy poprosiłeś inne grupy, żeby cię dołączyły? Jaka była ich reakcja? Czy ktoś zaprosił Cię do swojej grupy?
- Pytania do wszystkich: Jakie są pozytywne aspekty przynależności do grupy? (Uczniowie często będą wspominać, że ludzie razem są silniejsi, potrzebują kontaktów towarzyskich, dobrej zabawy, czują się bezpiecznie, pewnie, itd.) Czy mogą pojawić się negatywne strony? Dlaczego? Jakie to uczucie być samemu poza grupą? Czy poczucie samotności jest czymś, do czego wszyscy możemy się odnieść i czego doświadczyliśmy?

Zazwyczaj uczniowie uważają ćwiczenie i pytania za interesujące i dzielą się wieloma własnymi spostrzeżeniami.

PODSUMOWANIE

Tworzenie grup jest cechą ludzką. W przeszłości, we wszystkich kulturach i cywilizacjach ludzie tworzyli grupy. Jesteśmy stworzeniami społecznymi: na przykład niemowlę umrze bez innych i nie można nauczyć się mówić bez kontaktu z innymi. Tworzenie grup jest czymś naturalnym.

Aspektem, nad którym rzadko się zastanawiamy, jest to, że nasza zdolność do kategoryzowania i „myślenia w grupach” ułatwia zrozumienie świata. Używając tylko jednej cechy, np. dzieci, pielęgniarki, uchodźcy, dziewczyny, Rosjanie, Norwegowie i tak dalej, jesteśmy w stanie myśleć o wielu ludziach w tym samym czasie. Łatwiej jest nam zorientować się w otaczającym nas świecie.

Ważne jest jednak, aby pamiętać, że kiedy kategoryzujemy to upraszczamy. Często mamy tendencję do myślenia, że ludzie w grupie są bardziej podobni do siebie niż w rzeczywistości. Często różnice w obrębie jednej grupy będą większe niż między grupami.

Ważne jest również, aby mieć świadomość, że w tym samym czasie, gdy tworzymy grupy, ustanawiamy granice przeciwko „innym”. Rezultatem może być dychotomia „my” i „oni”. Tworzymy grupy, które funkcjonują na dobre i na złe. Dodatkowo ćwiczenie pokazało, że osoby pozostające poza grupą mogą odczuwać samotność.

Te mechanizmy psychologiczne mogą być źródłem konfliktów w społeczeństwie. Aby uzyskać poparcie, politycy i inni przywódcy często mają tendencję do definiowania niektórych grup jako „innych”. We wszystkich wojnach i konfliktach dychotomia „my i oni” była wykorzystywana do celów politycznych. Często „inni” byli „etykietowani”, aby wpłynąć na to, co „my” o nich myślimy. Stereotypy i uprzedzenia, dyskryminacja i łamanie praw człowieka mogą stać się kolejnymi oczywistymi krokami.

Trzeba być świadomym tych mechanizmów. Nawet jeśli ludzie posiadają pewne wspólne cechy, każdy jest osobą złożoną z bardzo wielu różnych cech, wyjątkową i stanowi mieszankę różnych zalet i doświadczeń. Zawsze staraj się dostrzegać jednostkę, a nie tylko grupę.

Następnym razem, gdy znajdziesz się w grupie może powinieneś zaprosić innych?

WSKAZÓWKI DLA NAUCZYCIELA

Ćwiczenie to można wykorzystać jako wprowadzenie do takich tematów, jak: stereotypy i uprzedzenia, mniejszości, „inność” i dyskryminacja.

- Obejrzyj wideo „Uprzedzenia wyjaśnione” autorstwa Anne Frank House.

IV Ćwiczenie dotyczące tożsamości

Istnieje wiele rodzajów przynależności i różnych cech charakterystycznych, które sprawiają, że ludzie są wyjątkowymi jednostkami. Pomimo tego, często w społeczeństwie tworzymy grupy w oparciu o jedną tylko cechę.

W SKRÓCIE

- prawa człowieka, kultura i tożsamość, negatywna kontrola społeczna
- szkoła dla młodzieży, szkoła średnia, edukacja dorosłych, organizacje i inne
- ok. 30 minut
- materiały: lista różnych cech (cech charakterystycznych lub stałych), które są częścią tożsamości danej osoby.

CELE ĆWICZENIA

- Zastanowienie się nad faktem, że wszyscy jesteśmy bardzo złożonymi jednostkami i dlatego skupienie się tylko na jednym typie przynależności lub zwracanie uwagi na jedną szczególną cechę może być niewłaściwe lub niesprawiedliwe.
- Przez wiele lat Akademia Praw Człowieka wykorzystywała to ćwiczenie jako wprowadzenie do takich tematów, jak dyskryminacja i zrozumienie międzykulturowe.

INSTRUKCJE

Grupa ustawia się w dużym kole wokół nauczyciela na środku sali. Jeśli jest wielu uczniów, mogą oni usiąść i wstawać, gdy wywoływane są różne cechy.

Nauczyciel wywołuje rodzaj przynależności lub cechę, która jest częścią tożsamości danej osoby. Rodzaj przynależności może odnosić się do płci, narodowości, zainteresowań, statusu, cech fizycznych, hobby lub wielu innych rzeczy. Dobrymi przykładami są: jestem sportowcem, mam rodzeństwo, mam zielone oczy, jestem religijny, lubię ciasto czekoladowe, nie interesuję się piłką nożną, jestem zakochany, jestem aktywny politycznie, noszę okulary lub gram na instrumencie muzycznym.

Gdy nauczyciel powie na przykład „osoby z brązowymi oczami”, każdy z brązowymi oczami wchodzi do koła. Kiedy już wszyscy zobaczą, kto jest w kole, mogą cofnąć się lub wrócić na swoje miejsce. Ważne jest, aby nauczyciel wymienił wiele zróżnicowanych rodzajów przynależności i cech.

REFLEKSJE

- Co sądzisz o tym ćwiczeniu? Jak myślisz, dlaczego je wykonaliśmy?
- Czy dowiedzieliście się czegoś nowego o sobie nawzajem?
- Czy dowiedzieliście się czegoś nowego o sobie?
- Czy niektóre tożsamości są częściej podkreślane niż inne? W jakich kontekstach to robimy? Czy jest to właściwe i sprawiedliwe?

PODSUMOWANIE

Wszyscy jesteśmy złożonymi jednostkami z wieloma rodzajami przynależności i cech. Istnieje wiele czynników, które sprawiają, że jesteśmy tym, kim jesteśmy i które kształtują naszą tożsamość. Różne rodzaje naszej przynależności pojawiają się w różnych sytuacjach. Czasami zauważane są rodzaje przynależności i tożsamości, których nie chcemy podkreślać. Być może są tu osoby, które nie będą chciały wskazywania niektórych cech. Różne rodzaje przynależności sprawiają, że jesteśmy wyjątkowymi i неповtarzalnymi jednostkami.

V Ćwiczenie: Inni w przeszłości i dziś

Które grupy mniejszości były dyskryminowane w przeszłości? Które grupy są dyskryminowane dzisiaj?

W SKRÓCIE

- prawa człowieka, kultura i tożsamość
- szkoła dla młodzieży, szkoła średnia, edukacja dorosłych, organizacje i inne
- ok. 1 godziny
- materiały: duże arkusze papieru, markery.

CELE ĆWICZENIA

- Zastanów się nad dyskryminacją dziś i w przeszłości.
- Poznaj zasadę przeciwdziałania dyskryminacji.

Ćwiczenie pochodzi z journalism-edu.org, internetowego podręcznika na temat zrozumienia międzykulturowego, etyki i praw człowieka do wykorzystania przez nauczycieli i studentów w edukacji dziennikarskiej.

INSTRUKCJE

Zdefiniuj słowa „mniejszość” i „dyskryminacja”.

Przydziel uczniów do czterech grup. Ich zadaniem jest zidentyfikowanie grup mniejszości, które były dyskryminowane w przeszłości lub są dyskryminowane obecnie.

Grupy powinny sporządzić listę grup mniejszości na dużym arkuszu papieru i zastanowić się nad różnymi formami dyskryminacji: Czy dyskryminacja była (lub jest) „dozwolona” przez władze państwowe, czy też nie?

Każda grupa będzie pracować z jedną z tych grup mniejszości:

1. Grupy mniejszości, które były dyskryminowane na arenie międzynarodowej w przeszłości.
2. Grupy mniejszości, które były dyskryminowane w twoim kraju w przeszłości.
3. Grupy mniejszości, które są dyskryminowane obecnie na arenie międzynarodowej.

4. Grupy mniejszości, które są dyskryminowane obecnie w twoim kraju.

Grupy zaprezentują swoją pracę na sesji plenarnej. Dobrą wskazówką jest umożliwienie grupom, które pracowały z dyskryminacją w przeszłości, zaprezentowania swojej pracy w pierwszej kolejności i zakończenie tego ćwiczenia na dzisiejszej dyskryminacji.

Prezentacje pokażą, że dyskryminacja, która miała miejsce w przeszłości, miała większe przyzwolenie władz państwowych. Obecnie większość krajów ratyfikowała traktaty dotyczące praw człowieka, które zakazują dyskryminacji.

REFLEKSJE

Co mogą zrobić władze państwowe, aby zapobiegać dyskryminacji? Czy znasz dobre przykłady?

PODSUMOWANIE

U podstaw międzynarodowych praw człowieka leży zasada niedyskryminacji. Artykuł 2 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka (1948) stanowi:

Każdy człowiek posiada wszystkie prawa i wolności zawarte w niniejszej Deklaracji bez względu na jakiegokolwiek różnice rasy, koloru, płci, języka, wyznania, poglądów politycznych i innych, narodowości, pochodzenia społecznego, majątku, urodzenia lub jakiegokolwiek innego stanu.

Ta zasada niedyskryminacji jest zapisana również we wszystkich prawnie wiążących międzynarodowych traktatach dotyczących praw człowieka (często nazywanych paktami lub konwencjami). Stając się stronami traktatów państwa przyjmują na siebie zobowiązania i obowiązki w zakresie poszanowania, ochrony i realizacji praw człowieka, które są zapisane w dokumentach w formie artykułów.

VI Ćwiczenie: 100-procentowa wolność wypowiedzi?

Wolność wypowiedzi jest istotną częścią rozwoju osobistego, demokracji i poszukiwania prawdy. Ale czy pojawiają się takie sytuacje, w których to prawo powinno być ograniczone?

W SKRÓCIE

- prawa człowieka, demokracja i obywatelstwo, krytyczne myślenie
- szkoła dla młodzieży, szkoła średnia, edukacja dorosłych, organizacje i inne
- ok. 1 godziny
- materiały: długopis i duże arkusze papieru.

CELE ĆWICZENIA

- Zrozumienie najważniejszych powodów stojących za wolnością wypowiedzi, ale także zrozumienie, że mogą istnieć również argumenty przemawiające za jej ograniczeniem.
- Uświadomienie sobie, że zgodnie z konwencjami dotyczącymi praw człowieka, państwa mogą ograniczać wolność wypowiedzi w niektórych sytuacjach i pod pewnymi warunkami.

Od 2008 roku Akademia Praw Człowieka wraz z partnerami organizuje liczne warsztaty z zakresu praw człowieka i zrozumienia wielokulturowego dla rosyjskich, norweskich i szwedzkich studentów dziennikarstwa.

INSTRUKCJE

Nauczyciel przedstawia zadanie: Wolność wypowiedzi jest ważnym prawem człowieka, ale czy istnieją sytuacje, w których wolność ta powinna być ograniczona? Uczniowie mają przeanalizować argumenty za i przeciw pełnej wolności wypowiedzi.

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy. Należy utworzyć co najmniej dwie grupy, ponieważ praca będzie dotyczyć wolności wypowiedzi z przeciwnych punktów widzenia. Jeśli jest wielu uczniów, na przykład 20 lub więcej, można ich podzielić na cztery grupy, z których dwie będą miały to samo zadanie:

- Jedna lub dwie grupy będą miały następujące zadanie: Znajdź jak najwięcej argumentów na poparcie idei pełnej wolności wypowiedzi.
- Druga grupa lub dwie grupy będą miały następujące zadanie: Podaj jak najwięcej argumentów na poparcie tezy, że wolność wypowiedzi w pewnych okolicznościach powinna być ograniczona (30 minut).

Grupy prezentują swoją pracę na sesji plenarnej. Grupa, która pracowała nad argumentami za wolnością wypowiedzi, przedstawia swoje argumenty jako pierwsza.

PODSUMOWANIE

Praca w grupie pokazała, że istnieje wiele dobrych uzasadnień dla wolności wypowiedzi, ale także, że czasami wolność ta powinna być ograniczona. Ta dwoistość znajduje odzwierciedlenie w międzynarodowych dokumentach dotyczących praw człowieka. Traktaty chronią wolność wypowiedzi, ale dają państwom możliwość ograniczenia tej wolności w niektórych sytuacjach i pod pewnymi warunkami.

Na przykład art. 10 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka uznaje, że wolność wypowiedzi nie może być absolutna i istnieją uzasadnione powody, aby ograniczać wypowiedzi, które mają szkodliwe i destrukcyjne skutki. Może to odnosić się na przykład do wypowiedzi, które naruszają prywatność i życie rodzinne innych osób, które dyskryminują słabsze grupy społeczne, które zachęcają do przemocy i terroryzmu, które mają charakter pornograficzny i mogą szkodzić dzieciom i młodzieży, które ujawniają tajemnice państwowe lub które mają inny negatywny wpływ na jednostki, państwo lub ogół społeczeństwa. Zgodnie z artykułem 10, wszelkie ograniczenia muszą być zgodne z prawem i muszą być postrzegane jako konieczne w demokratycznym społeczeństwie. Przemawia za tym argument, że skoro wolność wypowiedzi jest tak podstawową wartością demokratyczną, ograniczenia państwowe nie mogą być arbitralne.

WSKAZÓWKI DLA NAUCZYCIELA

- Wykład na temat wolności wypowiedzi i sposobu jej ochrony w Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych ONZ oraz w Europejskiej konwencji praw człowieka.
- Pokazanie uczniom filmu „Uzasadnione granice wolności wypowiedzi: trzyczęściowy test” (UNESCO).

ZASOBY INTERNETOWE

- Specjalny sprawozdawca ds. promowania i ochrony prawa do wolności opinii i wypowiedzi
- Reporterzy bez granic

DOKUMENTY

- Wolność wypowiedzi: Odpowiednie artykuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych ONZ oraz Europejskiej Konwencji Praw Człowieka

VII Ćwiczenie: Jak wpływać na społeczeństwo?

W jaki sposób my, jako jednostki, możemy wpływać na społeczeństwo? W jaki sposób prawa człowieka chronią nasze życie społeczne i nasz wpływ na społeczeństwo?

W SKRÓCIE

- prawa człowieka, demokracja i obywatelstwo
- szkoła dla młodzieży, edukacja dorosłych, organizacje i inne
- ok. 1 godziny
- materiały: narzędzie do prezentacji „Mentimeter”, egzemplarze Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka (1948).

CELE ĆWICZENIA

- Zdobywanie wiedzy na temat praw, obowiązków i społeczeństwa obywatelskiego.
- Podnoszenie świadomości na temat tego, że uczestniczenie w życiu społecznym jest ważne.

To ćwiczenie zostało zaczerpnięte z wystawy objazdowej „Nowa planeta”. Poprzez teksty, zdjęcia i wywiady z 13 młodymi osobami ubiegającymi się o azyl, wystawa zachęca nas do refleksji nad ważnymi wartościami społecznymi. Wystawa została przygotowana przez Akademię Praw Człowieka we współpracy z Eidsvoll 1814 i Rodeo Architects.

PRZYGOTOWANIE

Nauczyciel przygotowuje pytanie w Mentimeter - interaktywnej witrynie, gdzie uczniowie używają swoich telefonów komórkowych lub aplikacji notatnika, aby udzielić odpowiedzi, logując się za pomocą kodu na stronie menti.com.

INSTRUKCJE

Nauczyciel zadaje następujące pytanie za pomocą Mentimeter: W jaki sposób my, jako jednostki, możemy uczestniczyć w życiu społecznym i wpływać na nie? Wyjaśnij, co należy rozumieć przez społeczeństwo (lokalne, krajowe czy międzynarodowe?).

Uczniowie powinni mieć czas na samodzielne zastanowienie się.

Odpowiedzi są przedstawiane jako chmura słów, którą przegląda nauczyciel. Jeśli uważasz, że brakuje jakichś ważnych kanałów wywierania wpływu, należy je dodać.

Następnie nauczyciel prosi uczniów o zebranie się w grupach cztero- lub pięcioosobowych. Zadanie: Znajdź artykuły w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, które chronią wspomniane możliwości wywierania wpływu na społeczeństwo (artykuły 19, 20, 21 i 27 są bardzo istotne).

Uczniowie omawiają wyniki podczas sesji plenarnej.

REFLEKSJE

- Co oznacza termin społeczeństwo obywatelskie?
- Dlaczego ważne jest, aby wyrażać swoją opinię na interesujące nas tematy? Czy twoja opinia ma znaczenie?
- Czy wśród różnych grup są takie, które mają większe wyzwania, jeśli chodzi o uczestniczenie i wpływanie na społeczeństwo? (Jeśli uczeń nie wymienił takich grup, podaj grupy mniejszości lub wrażliwe grupy społeczne). Co możemy z tym zrobić?
- Czy dla młodych ludzi wywieranie wpływu na społeczeństwo jest większym wyzwaniem niż dla dorosłych? Dlaczego?

PODSUMOWANIE

Społeczeństwo składa się z jednostek o różnych opiniach, doświadczeniach, wieku, religii, zainteresowaniach, płci i skłonnościach. Zdrowe i włączające społeczeństwo zależy od całej populacji: zarówno osób młodych, jak i starszych uczestniczących i wpływających na decydentów.

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka chroni prawo do uczestniczenia w życiu społecznym i wpływania na nie. Stwierdza ona, że każdy ma prawo do:

- wolności poglądów i wypowiedzi (Artykuł 19)
- wolności pokojowego zgromadzania się i zrzeszania się (Artykuł 20)
- udziału w rządzeniu swym krajem, bezpośrednio albo za pośrednictwem swobodnie wybranych przedstawicieli. (Artykuł 21)
- swobodnego uczestnictwa w życiu kulturalnym wspólnoty (Artykuł 27)

WSKAZÓWKI DLA NAUCZYCIELA

Indywidualne zadania uzupełniające (szkoła średnia lub podstawowa):

- Konwencja ONZ o prawach dziecka (art. 12) stanowi, że wszystkie dzieci powinny mieć możliwość wyrażania swoich poglądów i że ich poglądy muszą być traktowane poważnie. Napisz swój wkład w debatę na temat tego, dlaczego młodzi ludzie powinni

być wysłuchani oraz barier, jakie napotykają dzieci i młodzież, gdy chcą uczestniczyć i wyrażać swoje poglądy w społeczeństwie. Wykorzystaj przemyślenia z pracy grupowej.

- Znajdź przykład dziecka, które wywarło wpływ na społeczeństwo. Jakie kanały wpływu zostały wykorzystane? Jakie wyniki zostały osiągnięte? Jakie wyzwania napotkało?

VIII Ćwiczenie: Co możemy zrobić?

Władze państwowe są prawnie zobowiązane do wdrażania praw człowieka, ale my wszyscy też możemy wiele zrobić!

W SKRÓCIE

- prawa człowieka, demokracja i obywatelstwo
- szkoła dla młodzieży, szkoła średnia, edukacja dorosłych, organizacje i inne
- ok. 45 minut
- materiały: zdjęcia przedstawiające sytuacje ilustrujące prawa człowieka.

CELE ĆWICZENIA

- Zrozumienie odpowiedzialności władz państwowych za promowanie i wdrażanie praw człowieka.
- Debata nad tym, jakie każdy człowiek ma obowiązki.

To ćwiczenie zostało opracowane przez Akademię Praw Człowieka (HRA, Human Rights Academy) i opublikowane w podręczniku „Connected with #citizenship” - wspólnym projekcie HRA i partnerów w Portugalii.

INSTRUKCJE

Rozpocznij ćwiczenie od burzy mózgów, pytając uczniów, kto ponosi główną odpowiedzialność za wdrażanie praw człowieka w danym kraju. Zapisz wszystkie sugestie na tablicy.

W oparciu o przedstawione opinie poprowadź dyskusję tak, aby doprowadzić do wniosku, że to międzynarodowe prawo dotyczące praw człowieka określa obowiązki, których kraje zobowiązują się przestrzegać.

Następnie pokaż na forum różne zdjęcia ilustrujące różne prawa człowieka. Dla każdego zdjęcia zadaj następujące pytania:

- Co powinny zrobić władze państwowe, aby wdrożyć to prawo?
- Co ja lub co my możemy zrobić?

REFLEKSJE

Czy trudno było określić odpowiedzialność władz za zagwarantowanie każdego prawa człowieka? A twoja własna rola?

PODSUMOWANIE

Stając się stronami prawnie wiążących traktatów, władze państwowe przyjmują na siebie zobowiązania i obowiązki w zakresie poszanowania, ochrony i przestrzegania praw człowieka. Najważniejszym obowiązkiem jest dopilnowanie, aby przepisy krajowe były zgodne z artykułami konwencji praw człowieka. Władze mogą również podejmować wiele innych działań w celu wdrażania praw człowieka: budować szkoły i szpitale, kształcić nauczycieli i policję, informować ludność, organizować wybory itp.

Niemniej jednak, pomimo że państwo odpowiada za zapisanie tych zobowiązań w swoim systemie prawnym, wszyscy mamy obowiązek szanować prawa innych ludzi, aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym i zabierać głos, jeśli widzimy, że ktoś jest dyskryminowany. Dla własnego dobra powinniśmy chodzić do szkoły, głosować w wyborach, korzystać z wolności słowa, być członkami organizacji lub zakładać je, rozmawiać z rodziną i przyjaciółmi oraz robić wiele innych rzeczy. Zwykli ludzie mogą wiele zdziałać!

Słowa Margaret Mead można potraktować jako inspirację:

„Nigdy nie należy wątpić w to, czy mała grupa myślących, zaangażowanych obywateli może zmienić świat - jest to jedyna grupa, która kiedykolwiek czegoś takiego dokonała”.

WSKAZÓWKI DLA NAUCZYCIELA

Ćwiczenie będzie bardziej angażujące, jeśli znajdziesz zdjęcia, które ilustrują dane prawo człowieka w otaczającym was kontekście i rzeczywistości, takie jak: dzieci w szkole, pacjenci w szpitalu, kościół, synagoga, meczet lub ksiądz, procedura wyborcza, kobiety, dzieci lub uchodźcy, żywność (lub jej brak), demonstracje publiczne, media lub osoby, które zabierają głos, dziennikarze piszący do gazet.

Możesz także pokazać zdjęcia zwykłych ludzi i działaczy na rzecz praw człowieka, którzy wywarli wpływ na społeczeństwo i opowiedzieć ich historię.

IX Ćwiczenie: Społeczeństwo obywatelskie

„Społeczeństwo obywatelskie” to termin często używany, gdy mówimy o demokracji i prawach człowieka. Ale czym tak naprawdę jest społeczeństwo obywatelskie? W tym ćwiczeniu uczniowie są proszeni o połączenie się w grupy według określonych tożsamości w społeczeństwie.

W SKRÓCIE

- demokracja i obywatelstwo
- szkoła dla młodzieży, szkoła średnia, edukacja dorosłych, organizacje i inne
- ok. 45 minut
- materiały: karteczki samoprzylepne z nowymi tożsamościami.

CELE ĆWICZENIA

- Podnoszenie świadomości na temat tego, czym jest społeczeństwo obywatelskie i jaką rolę odgrywa w kraju i na arenie międzynarodowej.

Ćwiczenie pochodzi z książki „Buduj mosty, nie mury - 97 ćwiczeń z zakresu praw człowieka, zrozumienia wielokulturowego i rozwiązywania konfliktów” (ang. „Build Bridges, Not Walls - 97 Exercises in Human Rights, Multicultural Understanding, and Conflict Resolution.”). Autorzy: Lillian Hjorth i Enver Djuliman.

PRZYGOTOWANIE

Nauczyciel musi przygotować karteczki samoprzylepne dla każdego ucznia z zapisanymi na nich różnymi tożsamościami (dostosowanymi do liczby uczniów):

- Członek Parlamentu
- Premier
- Sędzia
- Generał
- Żołnierz
- Policjant
- Ksiądz
- Imam
- Właściciel fabryki
- Właściciel hotelu

- Biznesmen
- Dyrektor banku
- Osoba na wózku inwalidzkim
- Uchodźca
- Migrant
- Dziecko
- Kobieta
- Młody człowiek
- Osoba starsza
- Działacz na rzecz praw człowieka
- Mniejszość seksualna
- Dziennikarz
- Chory

Uwaga:

Jeśli jest wielu uczniów, wiele osób może mieć tę samą tożsamość, np. policjanci, dzieci itp.

INSTRUKCJE

Wszyscy uczniowie stają w półkolu. Nauczyciel prosi wszystkich o zamknięcie oczu i informuje ich, że poczują lekki dotyk, gdy przymocuje karteczkę w okolicy ramienia. Karteczka będzie przedstawiać nową tożsamość.

Gdy każdy otrzyma karteczkę, nauczyciel wyjaśnia, co będzie dalej: Teraz utworzycie grupy na podstawie swoich nowych tożsamości. Do której grupy czujesz, że należysz? (5-10 minut)

Po tym, jak uczniowie utworzą swoje grupy, nauczyciel stara się uzyskać ogólny obraz sytuacji. Zazwyczaj tworzone są cztery grupy:

- Tożsamości z WŁADZĄ POLITYCZNĄ (osoby reprezentujące instytucje polityczne i rządowe).
- Tożsamości z WŁADZĄ EKONOMICZNĄ (osoby generujące zyski).
- Tożsamości z WŁADZĄ RELIGIJNĄ (przywódcy różnych społeczności religijnych).
- Tożsamości BEZ WŁADZY POLITYCZNEJ, EKONOMICZNEJ I RELIGIJNEJ.

Uwaga:

Czasami mogą powstać inne grupy i nie musi to oznaczać, że jest to „błędne”. Jednak celem ćwiczenia jest podniesienie świadomości na temat różnych funkcji czterech grup w społeczeństwie. Dlatego, jeśli ktoś wyraźnie wybrał „niewłaściwą” grupę, ważne jest, aby

nauczyciel poprosił o wyjaśnienie, wprowadził poprawki i przeprowadził daną osobę do „właściwej grupy”.

Nauczyciel prosi uczniów z grupy 1 o wyjaśnienie, dlaczego wybrali swoją grupę: Jakie mają wspólne cechy? Jakie relacje łączą ich z innymi członkami grupy? Jaka jest ich rola w społeczeństwie?

Następnie nauczyciel zadaje te same pytania grupie 2, grupie 3 i wreszcie grupie 4. Nauczyciel kończy każdą rundę pytań, wyjaśniając, jaką władzę reprezentują.

Następnie nauczyciel rysuje okrąg (reprezentujący społeczeństwo) podzielony na cztery części (patrz ilustracja poniżej) i wyjaśnia je. Uwaga: Ważne jest, aby społeczeństwo obywatelskie stanowiło największą część koła, ponieważ ta kategoria reprezentuje większość jednostek w społeczeństwie.

Koło:

angielski	polski
Influence	Wpływ
Economic power	Władza ekonomiczna
Religious power	Władza religijna
Political power	Władza polityczna
Civil society	Społeczeństwo obywatelskie
Media	Media

Wyjaśnienie kategorii:

1. Władza polityczna: państwo ma uzasadniony monopol na korzystanie z zasobów władzy, takich jak policja i obrona. Ponosi odpowiedzialność za zapewnienie poszanowania i ochrony praw człowieka.
2. Władza ekonomiczna: firmy zajmujące się produkcją i sprzedażą towarów i usług.
3. Władza religijna: wspólnoty religijne i przywódcy religijni.

4. Społeczeństwo obywatelskie: osoby fizyczne mogą tworzyć organizacje lub stowarzyszenia w celu promowania praw i interesów własnych oraz innych osób. Jest to często określane jako aktywizm. Dziennikarze i media mogą przyczyniać się do podnoszenia świadomości na temat kwestii ważnych dla społeczeństwa obywatelskiego.

Definicja społeczeństwa obywatelskiego:

Społeczeństwo obywatelskie to zbiorczy termin określający części społeczeństwa składające się z dobrowolnych organizacji, różnych grup interesu i osób fizycznych, które łączą się w celu promowania sprawy politycznej lub wspólnej realizacji celów na zasadzie dobrowolności. Społeczeństwo obywatelskie może być również rozumiane jako część życia społecznego, która leży poza sektorem publicznym lub prywatnym (biznesem).

REFLEKSJE

- Podaj przykłady międzynarodowych i krajowych organizacji reprezentujących społeczeństwo obywatelskie.
- Niektóre organizacje decydują się nie przyjmować wsparcia finansowego od rządu lub firm. Jak myślisz, dlaczego tak się dzieje?
- Czy jednostki powinny stawać się członkami organizacji i je wspierać?
- W jaki sposób przejawia się władza religii w społeczeństwie?
- Media są czasami określane jako „czwarta władza”. Dlaczego tak jest?
- Dlaczego społeczeństwo obywatelskie jest ważne w demokracji?

PODSUMOWANIE

Od końca XIX wieku do dziś w społeczeństwie wyłania się stale rosnąca grupa. Sektor ten nazywany jest „społeczeństwem obywatelskim” i ma na celu wywieranie wpływu na rządy i przedsiębiorstwa. Społeczeństwo obywatelskie składa się z organizacji praw człowieka i organizacji humanitarnych, a także innych grup i osób, które łączą się, aby walczyć o sprawę, na której im zależy.

Kiedy ludzie w społeczeństwie obywatelskim łączą siły, aby wpływać na podmioty posiadające władzę polityczną i ekonomiczną, wykorzystują prawa człowieka, takie jak: wolność zgromadzeń, wolność słowa, wolność przemieszczania się itp.

Gdy organizacje nie stanowią części aparatu państwowego, często określa się je mianem niezależnych organizacji pozarządowych (NGO). Cieszą się one wolnością w formułowaniu swoich stanowisk i mogą być krytyczne wobec polityki rządu.

Nowoczesne organizacje praw człowieka często tworzą sieci ponad granicami państwowymi, co sprawia, że są silniejsze i mogą działać na poziomie międzynarodowym. Dlatego dziś istnieje również duże międzynarodowe społeczeństwo obywatelskie, które jest ważnym czynnikiem władzy w polityce międzynarodowej.

X Warsztat: Prawa człowieka w obiektywie

Prawa człowieka dotyczą naszego życia i najbliższego otoczenia. Prawa Człowieka w Obiektywie to projekt, który zachęca uczniów do dokumentowania ważnych dla nich tematów związanych z prawami człowieka.

„Gdzie tak naprawdę zaczynają się powszechne prawa człowieka? W małych miejscach, blisko domu - tak blisko i tak małych, że nie widać ich na żadnej mapie świata...” (Eleanor Roosevelt)

INSTRUKCJE PRZEPROWADZENIA WARSZTATU

Ten warsztat, składa się z dwóch części i trwa od sześciu do ośmiu godzin. Ćwiczenia muszą być dostosowane do odpowiedniej grupy wiekowej i kompetencji w zakresie praw człowieka i robienia zdjęć.

Część 1 Prawa człowieka i mechanizmy ochrony

- Ćwiczenie 1: Czym są prawa człowieka? (30 min.)
- Ćwiczenie 2: Analiza sytuacji praw człowieka (1,5 godziny)
- Ćwiczenie 3: „Prawa człowieka na osi czasu” (2 godziny)

Część 2 Fotografia

- Ćwiczenie 4: Robienie zdjęć ilustrujących prawa człowieka (3 godziny).

Ćwiczenie 1: Burza mózgów na temat praw człowieka

W SKRÓCIE

- prawa człowieka
- szkoła dla młodzieży, szkoła średnia, edukacja dorosłych, organizacje i inne
- ok. 30 minut
- materiały: czarna lub biała tablica, długopis i papier.

CELE ĆWICZENIA

- Sprawdzenie poziomu wiedzy uczniów.
- Wprowadzenie kolejnych poziomów nauczania na temat praw człowieka.

To ćwiczenie jest wykorzystywane jako wprowadzenie do edukowania w zakresie praw człowieka w ramach projektu Prawa Człowieka w Obiektywie. W 2022 r. w projekcie wzięło udział osiem szkół średnich.

INSTRUKCJE

Nauczyciel pyta uczniów z czym kojarzy im się termin „prawa człowieka”. Uczniom należy dać 2-3 minuty na zastanowienie się nad tymi skojarzeniami.

Nauczyciel zapisuje odpowiedzi i sugestie na tablicy w formie mapy myśli. Zazwyczaj uczniowie wymieniają niedyskryminację, szacunek, wolność i wolność słowa.

Alternatywną metodą nauczania może być metoda „cichej dyskusji”. Uczniowie prowadzą dyskusję pisząc i rysując na kartce papieru, ale nie rozmawiają ze sobą. Przeczytaj więcej o tym, jak wykorzystać „cichą dyskusję” jako strategię nauczania.

Niezależnie od tego, czy stosowana jest burza mózgów, czy „cicha dyskusja”, zanim określisz, kto ponosi główną odpowiedzialność za przestrzeganie praw człowieka dobrze jest w dowolny sposób opisać czym są prawa człowieka i z czym kojarzą się uczniom.

WSKAZÓWKI DLA NAUCZYCIELA

Pokaż film „Czym tak naprawdę są prawa człowieka?” przygotowany przez Instytut Praw Człowieka i Prawa Humanitarnego Raoula Wallenberga.

Ćwiczenie 2: Analiza sytuacji praw człowieka

Opis ćwiczenia znajduje się na początku pliku, oznaczyliśmy je numerem II.

Ćwiczenie 3: Prawa człowieka na osi czasu

Identyfikując przełomowe dokumenty i wydarzenia historyczne uczniowie zastanowią się nad ewolucją praw człowieka i ich znaczeniem w naszym życiu.

W SKRÓCIE

- prawa człowieka
- szkoły dla młodzieży, szkoły średnia, edukacja dorosłych, organizacje i inne
- ok. 2 godziny

- materiały: zestaw materiałów obrazujących prawa człowieka. Pomieszczenie wystarczająco duże do pracy grupowej. Cztery stoły ustawione obok siebie (2 x 2). Taśma maskująca. Projektor.

CELE ĆWICZENIA

- Zapoznanie się z historią praw człowieka dzięki pracy z materiałami przedstawiającymi najważniejsze wydarzenia, dokumenty i osoby, które przyczyniły się do powstania powszechnych praw człowieka.

Ćwiczenie opiera się na osi czasu nazwanej „Prawa Człowieka na Osi Czasu” opracowanej przez sieć edukacyjną „Frame” (St. Petersburg).

INSTRUKCJE

Nauczyciel umieszcza taśmę maskującą na środku dwóch stołów (postawionych obok siebie), aby zaznaczyć oś czasu. Napisz „Początek XIII wieku” na jednym końcu i „Koniec XXI wieku” na drugim.

Połącz uczniów w 4-5 osobowe grupy. Rozdaj zestaw materiałów. Może to być 20 elementów, jak zasugerowano tutaj. Alternatywnie materiały można podzielić na dwa zestawy po 9 lub 10 każdy.

Zadanie: stwórz oś czasu praw człowieka umieszczając materiały na stole w porządku chronologicznym. Uczniowie nie muszą znać dokładnych dat wydarzeń ani osób przedstawionych na zdjęciach. Chodzi o to, aby zachęcić ich do omówienia przekazu, jaki niesie zdjęcie oraz do zasugerowania daty, miejsca i prawa człowieka, do którego ono się odnosi.

Gdy osie czasu są gotowe grupy mogą zebrać się na dyskusję plenarną. Nauczyciel przedstawia informacje dotyczące historii materiałów.

Pytania do przedyskutowania:

- Co przedstawia zdjęcie?
- Jaki związek ma zdjęcie z prawami człowieka?

REFLEKSJE

- Kto ponosi główną odpowiedzialność za ochronę i przestrzeganie praw człowieka?
- Co możesz zrobić jako jednostka?
- Czego oś czasu może nas nauczyć o rozwoju i wdrażaniu praw człowieka?

PODSUMOWANIE

Idea, że wszyscy ludzie powinni być w jakiś sposób chronieni prawami człowieka sięga daleko w przeszłość.

Historycy przyznają jednak, że „prawa człowieka”, bez względu na to jak powszechne miały być w danej epoce, nie miały zastosowania do wszystkich ludzi. Nawet 2300 lat temu filozofowie prawa naturalnego głosili, że istnieją normy moralne i sądowe, które mają zastosowanie do wszystkich ludzi, niezależnie od czasu i miejsca oraz lokalnych tradycji. Paradoksalnie ówczesne społeczeństwo opierało się na niewolnictwie i bardzo daleko mu było do dzisiejszych idei dotyczących praw człowieka. Również dokumenty stojące na czele współczesnej epoki praw człowieka: Deklaracja Niepodległości Stanów Zjednoczonych (1776) i francuska Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela (1789) nie obejmowały wszystkich ludzi. Wykluczone zostały kobiety, czyli połowa populacji.

Okrucieństwa, które miały miejsce podczas II Wojny Światowej, doprowadziły do utworzenia w 1945 roku Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) i stworzenia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka (1948). Pomimo swojej doniosłej wagi politycznej i moralnej wciąż była to forma deklaracji nie mającej wiążącej mocy prawnej dla państw, które przyjęły ją w 1948 roku. Dlatego Komisja Praw Człowieka ONZ i przedstawiciele państw nadal negocjują i opracowują prawnie wiążące traktaty dotyczące praw człowieka.

Niestety dzisiejszy świat wciąż nie jest wolny od tortur, głodu czy bezprawnych aresztowań. Niemniej jednak ważne jest, aby zastanowić się nad kluczowymi wydarzeniami historycznymi, przyjęciem kluczowego prawodawstwa i osobistą odwagą wszystkich osób na całym świecie, którzy tworzą konkretne narzędzia w celu promowania praw człowieka i ochrony ludzi przed nadużyciami, niesprawiedliwością i dyskryminacją.

Ćwiczenie 4: Robienie zdjęć ilustrujących prawa człowieka

Zdjęcia mogą pomóc w podkreśleniu ważnych praw człowieka i wyzwań demokracji w społeczeństwie. W tym ćwiczeniu uczniowie będą dokumentować sytuację praw człowieka w swoim najbliższym otoczeniu.

W SKRÓCIE

- prawa człowieka, demokracja i obywatelstwo
- szkoła dla młodzieży, szkoła średnia, edukacja dorosłych, organizacje i inne
- ok. 3 godziny

- materiały: aparat fotograficzny lub telefon komórkowy do robienia zdjęć na potrzeby ćwiczenia „Zdjęcie dnia”.

CELE ĆWICZENIA

- Podniesienie świadomości, że zdjęcia wywołują zaangażowanie i emocje.
- Zwiększenie aktywnego udziału młodych ludzi w demokracji i debacie publicznej.

Osiem szkół średnich w Norwegii wzięło udział w projekcie Prawa Człowieka w Obiektywie, pokazując prawa człowieka z lokalnej perspektywy.

PRZYGOTOWANIE

Ćwiczenie składa się z trzech części. Dostosuj treść odpowiednio do wieku grupy i jej wiedzy. Uczniowie powinni posiadać podstawową wiedzę na temat praw człowieka.

INSTRUKCJE

1. Zdjęcie dnia (30 minut)

Czy zdjęcia mogą wywoływać zaangażowanie i uczucia? Nauczyciel pokazuje na ekranie kilka zdjęć (patrz propozycja). Każdy uczeń wybiera zdjęcie, które uważa za najbardziej interesujące.

Następnie nauczyciel dzieli uczniów na cztero- lub pięcioosobowe grupy, w których każdy uczeń przedstawia argumenty przemawiające za swoim wyborem oraz myśli i pomysły, które łączy ze zdjęciem. Jeśli jest na to czas, po pracy w grupach może nastąpić krótka prezentacja fotografa i omówienie okoliczności wykonania zdjęcia.

2. Jak robić dobre zdjęcia? (20-30 minut)

Jeśli uczniowie nie znają podstawowych technik fotografowania, powinni przejść krótki kurs. Możesz zaprosić fotografa, aby przedstawił prezentację na temat technik, ostrości, wyboru tła itp.

3. Projekty fotograficzne (minimum dwie godziny)

Uczniowie fotografują motywy ilustrujące wyzwania lub dylematy związane z prawami człowieka w ich okolicy. Mogą również tworzyć projekty fotograficzne dotyczące czegoś, co ich interesuje. Poniższe pytania mogą pomóc rozbudzić refleksję na ten temat:

- Jakie grupy doświadczające trudnej sytuacji znajdują się w twojej okolicy? Jaka jest ich sytuacja?

- Jaka jest najistotniejsza lokalna debata? Jaki jest kontekst sporu? Czy można to powiązać z demokracją i prawami człowieka?
- Co jest potrzebne, aby ludzie mogli cieszyć się dobrym i zadowalającym życiem w Twojej okolicy?
- Po zrobieniu zdjęcia uczniowie zapisują odpowiednie refleksje i fakty dotyczące tego, co przedstawia zdjęcie:
- Co lub kto jest pokazany na zdjęciu?
- Jakie wyzwania lub dylematy związane z prawami człowieka w twojej okolicy lub społeczności lokalnej podkreślił/a byś? Dlaczego?
- Czy możesz dotrzeć do statystyk, wiadomości lub innych faktów dotyczących tego problemu? Zobacz propozycje źródeł poniżej.
- Które artykuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka (1948) można powiązać ze zdjęciem?

WSKAZÓWKI DLA NAUCZYCIELA

- Zorganizuj lokalną wystawę zdjęć i projektów fotograficznych w szkołach, bibliotekach lub innych miejscach w środowisku lokalnym.
- Wykorzystaj zdjęcia w obszarze nauk społecznych i pokrewnych przedmiotów szkolnych.
- Znajdź inspirację na stronie HRENS.NO, gdzie zebraliśmy zdjęcia zrobione przez uczniów różnych szkół średnich II stopnia.

Uczniowie mogą przygotować lokalne wystawy fotograficzne (w szkołach, bibliotekach, na targach i festiwalach). Przy wsparciu Sparebankstiftelsen DNB, Akademia Praw Człowieka wprowadziła projekt Prawa Człowieka w Obiektywie w ośmiu szkołach średnich w Norwegii (2021/22).

Produktem końcowym są lokalne wystawy opracowane przez uczniów. Sprawdź stronę internetową HRLens.no, która prezentuje szereg projektów uczniowskich.

„Uważam, że to bardzo ważne, aby młodzi ludzie mieli okazję realizować projekty w obszarze praw człowieka i przekonać się, jak ich własne zdjęcia mogą wpłynąć na wybór dobrego kierunku dla rozwoju sytuacji”.

(Bruno Jose Teixeira Coelho, nauczyciel mediów i komunikacji w szkole średniej Charlottenlund, Norwegia)

CO WYNOŚĄ UCZNIOWIE Z WARSZTATÓW?

- wiedzę na temat międzynarodowych praw człowieka i tego, że państwa narodowe ponoszą główną odpowiedzialność za ochronę tych praw,
- wnioski i refleksje na temat praw człowieka i dylematów demokratycznych w ich własnym otoczeniu i życiu,
- udokumentowane własne refleksje w formie fotografii postrzeganej jako narzędzie.

KONTEKST

Projekt Prawa Człowieka w Obiektywie (HRL) opracowała organizacja Frame (St. Petersburg, Rosja). Akademia Praw Człowieka była partnerem współpracującym w projekcie przy wsparciu Nordyckiej Rady Ministrów. HRL został wykorzystany we współpracy z instytucjami edukacyjnymi w Szwecji, Finlandii, Rosji i Norwegii.

XI Dzień Różnorodności w szkole – inspiracje i dobre praktyki

Przedstawiamy cztery pomysły na Dzień Różnorodności w szkole. Prezentowane wydarzenia zostały zrealizowane przez Nauczycielki i Nauczycieli biorących udział w programie „Szkola otwartości” 2021/2022.

1. I Liceum Ogólnokształcące im. Rodu Leszczyńskich w Lesznie

POMYSŁ NA...

współpracę, nawiązywanie nowych relacji, widoczność, dzielenie się wiedzą.

NA CZYM POLEGAŁO DZIAŁANIE?

Na program Dnia Różnorodności zostały się realizowane w szkolnej auli:

- spotkania,
- dyskusje,
- wykłady
- oraz koncert.

Działania nie były ograniczone jedną tematyką. Kluczem doboru było poruszenie różnorodnych zagadnień, tak by uczniowie i uczennice klas o różnych profilach znaleźli w programie punkt, który odpowiada ich zainteresowaniom.

W ten sposób w harmonogramie wydarzenia znalazły się następujące tematy:

- Czy radni miejscy się lubią?
- Młodość po sześćdziesiątce - czy PESEL ma znaczenie?
- Wielokulturowe tradycje Leszna
- Co myślą o sobie wzajemnie ksiądz katolicki oraz luterański?
- Czy można przewidzieć cenę złota? Sprawdź, zanim zainwestujesz!
- Life on Earth - oszałamiająca różnorodność biologiczna Błękitnej Planety
- “Imagine all the people...” – Koncert młodzieży I LO

W rozmowach wzięli udział radni miasta, pracownik muzeum, pielęgniarka, prezes Stowarzyszenia Uniwersytetu Trzeciego Wieku, księża różnych wyznań, a także nauczyciele i nauczycielki szkoły, którzy podjęli się niecodziennych dla siebie zadań. Ogromną rolę odegrali też uczniowie i uczennice zaangażowani w organizację i realizację wydarzenia.

Równolegle w szkolnej bibliotece odbywała się akcja tak zwanej „Żywej biblioteki”, w której książkami do wypożyczenia stali się uczniowie i uczennice, prezentujący różnorodne światopoglądy, doświadczenia, tożsamości.

Wydarzeniu towarzyszyły też dodatkowe publikacje, przygotowane specjalnie z myślą o Dniu Różnorodności: broszura dla nauczycieli i nauczycielek upowszechniająca wiedzę z programu „Szkoła otwartości”, plakaty do zawieszenia w klasach, materiały promujące szkołę otwartą.

DOBRA PRAKTYKA

Dzień Różnorodności został przeprowadzony w duchu szkolnego święta, rozumianego jako święto każdego członka i każdej członkini szkolnej społeczności. Przedstawiciele różnorodnych grup mogli w programie wydarzenia znaleźć zarówno coś, co mogli dla siebie wziąć, jak i coś w co mogli się zaangażować i coś od siebie dać.

Wyjątkowym działaniem na rzecz widoczności i docenienia różnorodnych osób, które należą do społeczności szkolnej było odsłonięcie tabliczek z imionami i nazwiskami oraz pełnionymi w szkole funkcjami pracowników i pracowniczek obsługi i administracji. Jak napisał nauczyciel odpowiadający za realizację prezentowanego Dnia Różnorodności: *Wszystko po to, żeby uczniowie nie myśleli o nich w kategoriach „pani z sekretariatu”, „pan z ksero” czy „pani sprzątaczką”. Szkoła winna być społecznością spersonalizowaną.*

CYTAT

Myślę sobie też jak ważne jest, żeby szkoła była naturalną przestrzenią do spotkań, gdzie uczniowie poznają różne punkty widzenia. Szkoła winna być nieco jak targowisko, gdzie uczniowie swobodnie między stoiskami (idei, poglądów, postaw itd.) się przechadzają. To chyba swoista „tarcza antypolaryzacyjna”. A że polaryzacja społeczeństwa jest dużym wyzwaniem i problemem współcześnie to widzimy codziennie.

Osoba koordynująca działanie w szkole: Tomasz Kaczmarek.

2. Szkoła Podstawowa nr 41 im. Romualda Traugutta w Bydgoszczy

POMYSŁ NA...

współpracę, budowanie poczucia tożsamości ze szkolną społecznością, wspólne uczenie się.

NA CZYM POLEGAŁO DZIAŁANIE?

Na realizację Dnia Różnorodności wybrany został Dzień Dziecka, który był dniem wolnym od zajęć dydaktycznych. Dzień Różnorodności zrealizowany był w formie gry korytarzowej, w ramach której w szkolnej przestrzeni powstało osiem stacji z różnymi zadaniami do wykonania.

W zadaniach uczestniczyły całe klasy, które wraz ze swoimi wychowawcami i wychowawczyniami odwiedzały poszczególne stacje, zaznaczając na karcie gry wykonane zadania.

Stanowiska w ramach gry:

1. Sportowa rywalizacja drużynowa – klasowe drużyny miały do pokonania wymagający współpracy tor przeszkód
2. Trening tańców przeróżnych
3. Zagadkowe pudełko pozytywnych myśli
4. Mapa dobrych miejsc – tworzona za pomocą aplikacji Padlet, w której uczniowie i uczennice zamieszczali wykonane przez siebie zdjęcia swoich ulubionych miejsc w szkole
5. Wykonywanie tradycyjnych wianków i flagi Ukrainy
6. Kim jestem? – określamy swoją tożsamość

Rozmowa na temat tożsamości i zadania, które pomagały zrozumieć pojęcie tożsamości wtórnej i pierwotnej, a także określić grupy, do których się należy oraz sprawdzić, na ile w szkolnej społeczności jesteśmy do siebie podobni, a na ile różni.

7. Czy jesteśmy społeczeństwem wielokulturowym? – quizy w aplikacji quizziz
8. Fotościanka „Otwarcie na świat i siebie”

Uczniowie i uczennice mieli za zadanie dokończyć zdania:

- „Jestem wyjątkowy, bo...”,
- „Szkoła byłaby lepsza dla wszystkich, gdyby ...”,
- „Chcę by ludzie wiedzieli, że jestem...”,
- „Wspieram ...”.

Następnie klasy tworzyły plakat z ułożonym przez siebie hasłem dotyczącym postawy otwartości, szacunku, zrozumienia. Z plakatem uczennice i uczniowie ustawiali się do zdjęcia na ścianie, gdzie mieli do wykorzystania także różne fotograficzne gadżety.

Grze towarzyszyły też dodatkowe atrakcje m.in.: malowanie twarzy, tatuaże zmywalne, gry i kreatywne budowanie z klocków.

DOBRA PRAKTYKA

W przygotowania Dnia Różnorodności zaangażowany został zespół nauczycielski, który włączył do konsultacji programu, jak i organizacji poszczególnych stacji, uczniów i uczennice.

Wydarzenie stanowiło kontynuację podejmowanych w szkole działań i bazowało na wcześniejszych doświadczeniach i wypracowanym potencjale. Pomysły na poszczególne stanowiska gry uzgadniane były zarówno z całym gronem pedagogicznym, jak i ze społecznością uczniowską. Przewidziano czas, w którym każdy mógł dodać swoją propozycję do planu dnia, dzięki czemu powstał program oparty nie tylko na aktywnościach prezentowanych w ramach „Szkoły otwartości”, lecz także na pomysłach nauczycieli i uczniów.

Wybór zadań poprzedziła także diagnoza (ankieta wśród uczniów i uczennic), która pomogła wskazać obszary wymagające rozwinięcia podczas Dnia Różnorodności. Pojęciem takim okazała się tożsamość i to właśnie jej poświęcona była jedna ze stacji.

W szkole realizowano także całoroczne działania – inicjowane przez uczniów i uczennice, a wspierane przez grono pedagogiczne – wydarzenia takie jak „Dzień bez plecaka”, „Dzień kapcia”, „Dzień różnych skarpet”, „Dzień autyzmu”, „Dzień życzliwości”, „Dzień osób z niepełnosprawnościami”.

Umożliwianie uczniom i uczennicom realizacji ich pomysłów, buduje ich poczucie współtworzenia społeczności szkolnej i utożsamiania się z nią. Jest to ogromny zasób, który niewątpliwie przyczynił się do realizacji Dnia Różnorodności na tak szeroką skalę.

CYTAT

Można było zauważyć, że u starszych uczniów szkoły istnieje duża potrzeba wpływania na codzienność życia w szkole, związana właśnie z podkreśleniem swojej różnorodności.

[...]

Całoroczne działania doprowadziły do gotowości społeczności uczniowskiej na Dzień Różnorodności.

Osoby koordynujące działanie w szkole: Ada Bielawska, Joanna Gralak.

3. XIII Liceum Ogólnokształcące im. gen. J. Hallera w Bydgoszczy

POMYSŁ NA...

przeciwdziałanie stereotypom, wykorzystanie „mądrości mniejszości”, integrację

NA CZYM POLEGAŁO DZIAŁANIE?

W szkole w ramach Dnia Różnorodności odbyło się otwarcie wystawy plakatów informacyjnych na temat Ukrainy.

Plakaty stworzyło trzech uczniów z Ukrainy, którzy uczyli się w szkole przed eskalacją wojny w Ukrainie. To oni odpowiadali za dobór treści – zdecydowali, co ich zdaniem warto przekazać na temat ich kraju – a także za projekt i wykonanie plakatów.

Wychowawcy i wychowawczynie klas przeznaczyli swe godziny wychowawcze na zapoznanie uczniów i uczennic z wystawą. Zachęcali do przeczytania informacji oraz skorzystania z tablicy z alfabetem ukraińskim, by zapisać swoje imiona.

Plakaty służyły zarówno społeczności szkolnej, jako społeczności przyjmującej 26 nowych uczniów i uczennic przyjeżdżających z terenów okupowanych, jak i przybyłym uchodźcom i uchodźczyniom. Zwiększały wiedzę na temat Ukrainy, a także stanowiły wspierający gest w kierunku osób z tego kraju, które doceniły, gdy w szkole powitały ich znajome elementy ich kultury.

DOBRA PRAKTYKA

Wystawa plakatów poświęconych Ukrainie nie pojawiła się w początkowych planach realizacji Dnia Różnorodności w tej szkole. Nauczycielki odpowiadające za to wydarzenie postanowiły jednak zareagować na nagłą zmianę (dołączenie 26 uczniów i uczennic z Ukrainy, gdy do tej pory uczniów z tego kraju w szkole było 3) i wykorzystać działania w ramach Szkoły otwartości, by odpowiedzieć na pilną potrzebę, która pojawiła się w szkolnej społeczności.

To przykład na to, jak korzystać z działań włączających, budujących szkołę otwartą, tak, by nie kojarzyły się one tylko z kolejnym obciążeniem, dodatkowym obowiązkiem w szkolnej codzienności, a stanowiły wsparcie w różnorodnych wyzwaniach przed którymi staje szkoła.

CYTAT

Naszą główną trochę smutną refleksją było to, że bardzo słabo znamy Ukrainę – historię, kulturę, język. Częściej mamy negatywne stereotypy niż jakieś pozytywne skojarzenia. Mamy jednak nadzieję,

że przez takie nawet małe akcje informacyjne, edukujące młodzież takiego stereotypowego myślenia będzie coraz mniej.

Osoby koordynujące działanie w szkole: Marta Siołkowska, Malwina Bembnista.

4. Zespół Szkół i Placówek Kształcenia Zawodowego w Zielonej Górze.

POMYSŁ NA...

wzmacnianie, integrację, docenianie różnorodności.

NA CZYM POLEGAŁO DZIAŁANIE?

Dzień Różnorodności odbył się pod hasłem „Odważ się – pokaż się” i powiązany był ze świętowaniem Dnia Dziecka. Był to piknik na szkolnych boiskach i trawnikach. Pojawiło się aż pięć stref, w których uczniowie i uczennice mogli zaprezentować swoje umiejętności i mocne strony (zarówno jako osoby organizujące, jak i uczestniczące).

I. Strefa muzyczna:

- a) Konkurs „Jaki to hit?”
- b) Występy artystyczne uczniów i uczennic

II. Strefa gastro:

- a) Grill i gofry (przygotowane przez uczniów i uczennice klas technik usług gastronomicznych)
- b) Ciasto/babeczki od uczniów i uczennic

III. Strefa sportu:

- a) Turniej w piłkę siatkową
- b) Badminton

IV. Strefa rekreacyjna:

- a) Tatuże z henny (przygotowane przez uczniów i uczennice klas fryzjerskich)
- b) Bańkowe szaleństwo i przebieranie się

V. Ogród Epikura

Jaką receptę na szczęście daje nam filozofia starożytna? Kącik rozmów na kocyku w plenerze, powiązany z elementami hellenistycznych szkół starożytności.

- a) Kocykowanie w plenerze – w poszukiwaniu harmonii z Naturą
- b) Gry planszowe – dlaczego relacje są ważne
- c) Poznaj samego siebie – jak przetrwać koniec roku
- d) Uwolnij umysł, czyli pomysły na wakacje

DOBRA PRAKTYKA

Ważnym elementem realizacji tego przykładu, było stworzenie w otwartej rekrutacji zespołu organizacyjnego, złożonego zarówno z nauczycielki i nauczycielek, jak i uczniów i uczennic. Każdy miał mieć szansę na skorzystanie ze swojego potencjału.

Dzień Różnorodności może być okazją na poruszenie trudnych tematów, ale może być także dniem zabawy, bycia razem i świętowania różnorodnych talentów. Może być to dzień wyrażania siebie, pochwalenia się umiejętnościami, wzajemnego zobaczenia się w innych niż na co dzień okolicznościach.

CYTAT

Naszą ideą było to, aby każdy ze społeczności szkolnej mógł tego dnia pokazać jakąś swoją ciekawą stronę osobowości, aby mógł wyrazić siebie.

[...]

Cieszyło nas to, że chętnie w wielu strefach uczniowie brali udział, mieli odwagę na szalony tatuaż, przebierankę lub pokazanie swoich talentów muzycznych oraz sportowych. Każdy lubi co innego.

Osoba koordynująca działanie w szkole: Błażej Baszczak.

Zestaw ćwiczeń powstał we współpracy Centrum Edukacji Obywatelskiej z Akademią Praw Człowieka (The Human Rights Academy, Menneskerettighetsakademiet) z Oslo.

Autorki i autorzy tekstów: Elżbieta Grab, Zespół Akademii Praw Człowieka w Oslo

Tłumaczenie na język polski: Magdalena Micińska, Karina Szafran

Redakcja merytoryczna: Jan Dąbkowski

Projekt graficzny i skład: Katarzyna Kowalska

Wydawca:

Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej

ul. Noakowskiego 10, 00-666 Warszawa

www.ceo.org.pl

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 4.0 Polska. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Centrum Edukacji Obywatelskiej i Akademii Praw człowieka w Oslo.

Publikacja powstała w ramach programu Szkoła otwartości wspierającego nauczycieli i nauczycielki we współtworzeniu włączających i otwartych na różnorodność społeczności szkolnych oraz edukacji opartej na współdziałaniu.

Projekt „Szkoła Otwartości. Doskonalenie kompetencji nauczycieli na rzecz praktyk włączających oraz przeciwdziałania dyskryminacji i wykluczeniu w szkole.” korzysta z dofinansowania o wartości 96 tys. euro otrzymanego od Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w ramach funduszy EOG.